

بررسی قابلیت اطمینان دادههای استحکام فیبر شیشه با استفاده از توزیع وایبول و رابطه بلوم

سعید مرادی حقیقی'، محمدعلی فارسی ً و محمد نجفی ؓ

s.haghighi@sun.ari.ac.ir. ۱ - دانشجوی دکتری، پژوهشگاه هوافضا، تهران، ایران، farsi@ari.ac.ir انشیار، پژوهشگاه هوافضا، تهران، ایران، farsi@ari.ac.ir m.nadjafi@ari.ac.ir استادیار، پژوهشگاه هوافضا، تهران، ایران، m.nadjafi

چکیدہ

با توجه به گسترش استفاده از مواد کامپوزیتی، امروزه الیاف شیشه به جایگزین خوبی برای مواد فلزی در صنایع گوناگون تبدیل شده است. از این رو لازم است تا در کنار ویژگیهای مطلوب این الیاف، آنها را از جهت قابلیت اطمینان نیز بررسی کرد. به این مظور تستهایی بر روی آنها به عنوان مثال تست استحکام کششی برای تعیین کیفیت آنها انجام شدهاست. با توجه به مطالعات انجام شده، توزیع وایبول مناسبترین توزیع برای ارزیابی دادههای استحکام این مواد است. در این مقاله با استفاده از رابطه بلوم برای قابلیت اطمینان برای دادهها با حجم نمونه اندک و یک روش رگرسیون خطی پارامترهای وایبول دادههای رندوم و تست عملی محاسبه شدند. همچنین نتایج بدست آمده با روش حداکثر درستنمایی مقایسه شدند که مشخص شد روش رگرسیون به دلیل سادگی محاسبات میتواند برای تعیین یکی از پارامترها استفاده شود.

واژههای کلیدی: الیاف شیشه، قابلیت اطمینان، وایبول، بلوم، رگرسیون خطی، روش حداکثر درستنمایی.

مقدمه

در سال های اخیر، مواد کامپوزیتی پلی استر تقویت شده با الیاف شیشه (GFRP) سریعتر از فلزات در کاربردهای ساختاری توسعه یافتهاند. این مواد به دلیل چگالی کم، سختی و استحکام بالا به جای مواد فلزی استفاده می شوند [4–1]. الیاف شیشه در واقع نوعی از الیاف متشکل از مکانیکی تقریباً مشابهی با دیگر الیاف مانند پلیمرها و فیبرکربن دارند. گرچه الیاف شیشه به سختی فیبر کربن نیستند، اما در کامپوزیتها بسیار ارزان قیمت تر هستند. کامپوزیتهای تقویت شده با الیاف شیشه به دلیل مقاومت محیطی خوب، تحمل آسیب بهتر برای بارگذاری ضربه، استحکام ویژه بالا و سختی در صنایع گوناگون کاربردهای وسیعی دارند [5].

استحکام الیاف شیشه به عوامل بسیاری وابسته است که میتواند بر نتایج تست شکست اثرگذار باشد. تنوع زیادی در استحکام شکست به

دست آمده از نمونه های به ظاهر یکسان که تحت شرایط یکسان تولید، ذخیره و آزمایش می شوند وجود دارد. از این رو، آزمایش مخرب چندین نمونه یکسان و تجزیه و تحلیل آماری متعاقب داده های استحکام آن ها برای ایجاد یک طراحی دقیق، مطابق با احتمال شکست به اندازه کافی کم، ضروری است. مطالعاتی بر روی استحکام شکست الیاف شیشه در گذشته انجام شده است. مطالعات مربوط به قابلیت اطمینان سازه بسته به تحمل آسیب برای محققان کامپوزیت امروزی بسیار مهم است چرا که کاربرد کامپوزیت ها در صنایع گوناگون در حال افزایش است. به عنوان نمونه کامپوزیتهای تقویت شده با الیاف شیشه به عنوان سازههای ارجح در پرههای فن، توربین بادی، در حمل و نقل هوایی، دریایی و زمینی استفاده می شود [6]. اکثر این مواد در شرایط سرویس تحت بارگذاری چرخه ای قرار می گیرند. مکانیسمهای مواد کامپوزیتی تحت بارگذاری چرخه ای و رفتارهای شکست آنها واقعاً پیچیده است [4–1]. شکل شکست هر نوع بسته به خواص مواد، تعداد لایه ها و نوع بارگذاری متفاوت است [2]. بنابراین، دانستن رفتار خستگی تحت

بارگذاری چرخهای برای استفاده ایمن از مواد کامپوزیتی و در طرح های ساختاری عملی ضروری است [4–1].

تجزیه و تحلیل قابلیت اطمینان مواد کامپوزیت به دلیل شکست ترد در ساختار و به ویژه پراکندگی گسترده دادههای خستگی یک امر ضروری و اجتناب ناپذیر است. بنابراین، برای کاربرد ایمن مواد کامپوزیتی در صنعت، دادههای خستگی آنها از نظر آماری باید به خوبی درک شود. خواص آماری مورد استفاده عموماً به توزیع رایج در استحکام متوسط بستگی دارد. توزیع وایبول در ارزیابی دادههای خستگی از نقطه نظر متغیرهای پارامترهای عمر و قدرت، مقادیر قابل اعتمادتری نسبت به سایر توزیع ها دارد [2,7]. بنابراین، در دیگر مطالعات ثابت شده است که توزیع وایبول در ارزیابی قابلیت اطمینان دادههای خستگی در ساختارهای ترکیبی مفید خواهد بود [2,78].

آسیتاس و همکاران [9] با فرض پیروی دادههای استحکام الیاف شیشه از توزیع وایبول پارامترها را با استفاده از برآورد حداکثر درستنمایی (MLE) تخمین زدند. نارش و همکاران [10] تحلیل قابلیت اطمینانی از استحکام کششی کامپوزیت های شیشه/پوکسی و کربن/پوکسی بر اساس توزیع وایبول ارائه کردند. تیموری و همکاران [11] یک برآوردگر (LM) برای توزیع وایبول پیشنهاد کردند. کنتر [12] روشهای برآورد توزیعی پیشنهاد کرد. داتسیو و اوورند [13] چهار روش تخمینی از توزیع توزیعی پیشنهاد کرد. داتسیو و اوورند [13] چهار روش تخمینی از توزیع روش تخمینی که استفاده می شود MLE است، اما برای نمونههای کوچک، عملکرد خوبی ندارد.

در این مطالعه نتایج بدست آمده از یک تست کشش برای کامپوزیت الیاف شیشه بررسی می شود. هدف این کار، بررسی دقت رابطه بلوم برای محاسبه قابلیت اطمینان وقتی تعداد دادهها زیاد نباشد. همچنین یک روش رگرسیون خطی برای محاسبه پارامترهای وایبول بیان شده است. در ادامه نتایج حاصل با نتایج توزیع وایبول با استفاده از نتایج حاصل از تست عملی [14] مقایسه می گردد.

انتخاب مدل قابليت اطمينان

در مرحله نخست لازم است مشخص شود که چگونه می توان یک مدل مناسب برای تجزیه و تحلیل قابلیت اطمینان بر اساس دادههای میدانی و نتایج آزمایشها انتخاب کرد.

روشهای گوناگونی برای انتخاب و تخمین مدل ها با استفاده از دادههای خرابی مشاهده شده وجود دارد. به صورت کلی این روش ها را می توان به دو گروه تقسیم کرد [15]:

روشهای ناپارامتریک: به توزیع خاصی نیاز ندارند.

 روش های پارامتریک: مبتنی بر یک تابع توزیع انتخابی هستند.

رویکرد ناپارامتریک، تلاش میکند تا به طور مستقیم مشخصه قابلیت اطمینان یک آیتم (به عنوان مثال، pdf، قابلیت اطمینان و نرخ خطر) از یک نمونه را تخمین بزند. شکل این توابع، اغلب به عنوان نشانه ای از مناسب ترین نمایش توزیع پارامتری استفاده می شود [15].

بنابراین، چنین رویه هایی را می توان به عنوان ابزاری برای تجزیه و تحلیل داده های اکتشافی (مقدمهای) در نظر گرفت.

حجم نمونه اندک

برخی مواقع به دلیل هزینه اقتصادی و زمانی بالا مثل پروژههای فضایی، نمی توان تستهای متعددی انجام داد. در چنین مواقعی می توان از روشهای توسعه داده شده قابلیت اطمینان استفاده کرد.

فرض کنید با n بار شکست، یک حجم نمونه ساخته شود. دادهها را می توان بر اساس زمان خرابی به صورت صعودی مرتب نمود: $t_1 \le t_2 \le \dots \le t_1$. بلوم برآوردگرهای ناپارامتریک زیر را برای توابع قابلیت اطمینان مورد علاقه معرفی کرد [15]:

$$\hat{\mathbf{h}}(t_i) = \frac{1}{(n-i+0.625)(t_{i+1}-t_i)}, \quad i \tag{1}$$
$$= 1, 2, \dots, n-1$$

$$\hat{R}(t_i) = \frac{n-i+0.625}{n+0.25}, \quad i = 1, 2, \dots, n-1$$
^(Y)

$$\hat{f}(t_i) = \frac{1}{(n+0.25)(t_{i+1}-t_i)}, \quad i$$

$$= 1, 2, \dots, n-1$$
(٣)

مرورى بر روابط توزيع وايبول

این توزیع به طور گسترده برای نشان دادن زمان خرابی یا طول عمر قطعات و همچنین سیستم ها استفاده میشود. همچنین در مواردی که احتمال خرابی سیستم به دلیل ضعف در یکی از زیرسیستمها باشد، میتوان از توزیع وایبول استفاده کرد. توزیع وایبول در منابع مختلف به شکلهای مختلف دو پارامتری و سه پارامتری نوشته شده است که تابع چگالی احتمال (pdf)، تابع توزیع تجمعی (cdf)، نرخ خرابی و قابلیت اطمینان مشهورترین شکل آن به ترتیب به شرح زیر است [15]:

$$f(t) = \frac{\beta}{\alpha} \left(\frac{t}{\alpha}\right)^{\beta - 1} e^{-\left(\frac{t}{\alpha}\right)^{\beta}} \tag{9}$$

$$F(t) = 1 - e^{-(\frac{t}{\alpha})^{\beta}}$$
(Δ)

$$f(t) = \frac{\beta}{\alpha} \left(\frac{t}{\alpha}\right)^{\beta - 1} \tag{8}$$

$$R(t) = 1 - F(t) = e^{-(\frac{t}{\alpha})^{\beta}}$$
 (۲)
که در روابط بالا، α ، پارامتر اندازه'و β ، پارامتر شکل^۲است.

مزایای توزیع دو پارامتری وایبول به شرح زیر است [16]:

(الف) این توزیع به شکل تابعی ساده بیان می شود و به راحتی قابل اعمال است.

(ب) این توزیع به طور دقیق استحکام استاتیکی و عمر خستگی مواد مرکب را توصیف میکند و به طور گسترده برای تجزیه و تحلیل دادههای آماری ترکیبی پذیرفته شدهاست.

(پ) جداول استاندارد و روال محاسباتی آن موجود است.

(ت) روشهای آزمون فرضیه برای اهمیت آماری، موجود و تأیید شدهاست.

با گرفتن لگاریتم طبیعی از هر دو طرف معادله (۷) گرفته شده است، معادله زیر (۸) را می توان نوشت:

$$\ln(\ln\frac{1}{1-F(t)}) = \beta \ln t - \beta \ln \alpha \tag{(A)}$$

با تغییر متغیر $(m = \beta \cdot x = \ln t \cdot y = \ln(\ln \frac{1}{1 - F(t)})$ با تغییر متغیر (سید: $c = -\beta \ln \alpha$ می توان یک رگرسیون خطی به شکل زیر رسید: y = mx + c (۹)

$$lpha = e^{-(rac{c}{eta})}$$
 (۱۰)

روش تخمین پارامتر حداکثر درستنمایی

روش حداکثر درستنمایی روشی رایج است که معمولاً به منظور تخمین پارامترهای وایبول مورد استفاده قرار می گیرد چرا که ویژگی های بسیار مطلوبی دارد. فرض کنید $t_1, t_2, ..., t_n$ یک متغیر تصادفی با اندازه n باشد. برای یافتن برآوردگرهای حداکثر درستنمایی (MLEs) دو پارامتر α و β ، از هر دو طرف معادله (۴) لگاریتم طبیعی گرفته، سپس برحسب α و β ، مشتق گرفته و برابر با صفر قراردادن آن، داریم:

$$\frac{\partial lnf}{\partial \alpha} = \frac{n}{\alpha} + \sum_{i=1}^{n} \ln t_i - \frac{1}{\beta} \sum_{i=1}^{n} t_i^{\alpha} \ln t_i$$
(11)

$$\frac{\partial lnf}{\partial \beta} = -\frac{n}{\beta} + \frac{1}{\beta^2} \sum_{i=1}^{n} t_i^{\alpha}$$
(17)

با حل دو معادله فوق به کمک روش های عددی مثل نیوتن– رافسون مقادیر دو پارامتر α و β پیدا خواهد شد.

'scale parameter

شبیهسازی عددی و نتایج

بر اساس توضیحات بخش پیشین، در این بخش به شبیه سازی داده ها پرداخته خواهد شد. شبیه سازی ها به چهار گروه مختلف بر اساس نمو نه های ر ندوم تولیدشده (n = nگروه مختلف بر اساس نموند. در هر گروه به ازای پارامترهای $\alpha = 1$ اعداد رندوم تولید شده و به کمک روشهای گفته شده در بخش پیشین برآوردهایی از پارامترهای α و بدست خواهد آمد و نتایج مقایسه خواهد شد. در ادامه پارامترهای ابلیت اطمینان برای نتایج یک تست عملی استحکام فیبر شیشه به کمک روشهای گفته شده بررسی و مقایسه خواهد شد. گروه (:

 $n = 10, \quad \alpha = 1, \quad \beta = 5$

'shape parameter

شکل ۱۴: تابع cdf دادههای تست ۱

شکل ۱۵: قابلیت اطمینان دادههای تست ۱

[14]	شيشه	فيبر	استحكام	تست	نتايج	نست۲:
------	------	------	---------	-----	-------	-------

0/37	0/4	0/7	0/75	0/8	0/81	0/083
0/86	0/92	0/92	0/94	0/95	0/98	1/03
1/06	1/06	1/08	1/09	1/1	1/1	1/13
1/14	1/15	1/17	1/2	1/2	1/21	1/22
1/25	1/28	1/28	1/29	1/29	1/3	1/35
1/35	1/37	1/37	1/38	1/4	1/4	1/42
1/43	1/51	1/53	1/61			

با توجه به نتایج بالا، می توان نمودارهای pdf و هیستوگرام، cdf، و قابلیت اطمینان آن را ترسیم کرد.

شکل ۱۲: ترسیم رابطه ۸ برای دادههای گروه ۴

به کمک روابط ۹ و ۱۰ و همچنین تغییر متغیرهای اعمالی در رابطه ۸ میتوان پارامترهای α و β را بدست آورد که این نتایج برای هر چهار گروه در جدول۱ آمده است.

β	α و	پارامترهای	پارمترهای	(: مقايسه	جدول
---	-----	------------	-----------	-----------	------

α	$m = \beta$	روش	n
2.655	4.969	رابطه ۹	λ.
1.0296	4.2110	MLE	1.
2.807	5.165	رابطه ۹	27
1.0207	4.7129	MLE	١ω
2.708	5.896	رابطه ۹	۸.
0.9995	5.4555	MLE	ω.
2.733	5.870	رابطه ۹	N
1.0013	5.5468	MLE	,

با توجه به نتایج فوق مشخص است که این روش برای زمانی که دادهها کم باشد، برای برآورد β با دقت خوبی قابل قبول است. در صورتی که در برآورد α ، روش حداکثر درستنمایی بهتر عمل می کند.

در ادامه نتایج دو تست عملی از استحکام فیبر شیشه بررسی خواهد شد که دادههای آن در ادامه ذکر شده است.

[14]	شىشە	فىبر	استحكام	تست	نتاىج	نست۱:
------	------	------	---------	-----	-------	-------

0.55	0.93	1.25	1.36	1.49	1.52	1.58
1.61	1.64	1.68	1.73	1.81	2.00	0.74
1.04	1.27	1.39	1.49	1.53	1.59	1.61
1.66	1.68	1.76	1.82	2.01	0.77	1.11
1.28	1.42	1.50	1.54	1.60	1.62	1.66
1.69	1.76	1.84	2.24	0.81	1.13	1.29
1.48	1.50	1.55	1.61	1.62	1.66	1.70
1.77	1.84	0.84	1.24	1.30	1.48	1.51
1.55	1.61	1.63	1.67	1.70	1.78	1.89

با توجه به نتایج بالا، می توان نمودارهای pdf و هیستوگرام، cdf، و قابلیت اطمینان آن را ترسیم کرد.

میتوان مقادیر پارامترهای α و β را محاسبه و مقایسه کرد.

شکل 1۹: ترسیم رابطه ۸ برای دادههای تست ۱

شکل ۲۰: ترسیم رابطه ۸ برای دادههای تست ۲

مقادیر های α و β محاسبه شده در جدول زیر آمده است. جدول ۲: مقایسه پارمترهای پارامترهای α و β

α	β	روش	تست
3.71	4.777	رابطه ۹	\ \
1.6281	5.7807	MLE	1
3.167	4.918	رابطه ۹	4
1.2297	5.2875	MLE	١

نتیجه گیری و جمع بندی

در این مقاله به بررسی و مقایسه دو روش برآورد پارامترهای وایبول پرداخته شد. همچنین رابطه قابلیت اطمینان به کمک رابطه بلوم با وایبول مقایسه شد. با استفاده از نتایج بدست آمده مشخص شد روشی که به کمک رگرسیون خطی بدست آمده با توجه به سادگی محاسبات می تواند مقادیر β قابل قبولی منتج شود. در حالی که در تعیین پارامتر α دقت چندان مطلوبی ندارد. همچنین مشخص شد رابطه بلوم در حجم نمونه اندک تقریب خوبی از قابلیت اطمینان ارائه می دهد.

مراجع

- Tomita, Y., Morioka, K., and Iwasa, M., 2001, "Bending Fatigue of Long Carbon Fiber-Reinforced Epoxy Composites," Mater. Sci. Eng. A, **319–321**, pp. 679–682.
- Khashaba, U. A., 2016, "Fatigue and Reliability Analysis of Unidirectional GFRP Composites under Rotating Bending Loads," http://dx.doi.org/10.1177/0021998303037004680, 37(4), pp. 317–331.
- [3] Van Paepegem, W., and Degrieck, J., 2001, "Experimental Set-up for and Numerical Modelling of Bending Fatigue Experiments on Plain Woven Glass/Epoxy Composites," Compos. Struct., 51(1), pp. 1–8.
- [4] Abd Allah, M. H., Abdin, E. M., Selmy, A. I., and Khashaba, U. A., 1997, "Effect of Mean Stress on Fatigue Behaviour of GFRP Pultruded Rod Composites," Compos. Part A Appl. Sci. Manuf., 28(1), pp. 87–91.
- [5] Sathishkumar, T. P., Satheeshkumar, S., and Naveen, J., 2014, "Glass Fiber-Reinforced Polymer Composites – a Review," http://dx.doi.org/10.1177/0731684414530790,

47(1), pp. 93–109.

- [12] Kantar, Y. M., 2015, "Generalized Least Squares and Weighted Least Squares Estimation Methods for Distributional Parameters," REVSTAT-Statistical J., **13**(3), pp. 263–282–263–282.
- [13] Datsiou, K. C., and Overend, M., 2018, "Weibull Parameter Estimation and Goodness-of-Fit for Glass Strength Data," Struct. Saf., 73, pp. 29–41.
- [14] Wu, Y., Xie, H., Chiang, J. Y., Peng, G., and Qin, Y., 2021, "Parameter Estimation and Applications of the Weibull Distribution for Strength Data of Glass Fiber," Math. Probl. Eng., 2021.
- [15] Modarres, M., Mark, P. K., and Vasiliy, K., 2016, *RELIABILITY ENGINEERING and RISK ANALYSIS Reliability Engineering and Risk Analysis: A Practical Guide*, CRC press.
- [16] Khashaba, U. A., 2003, "Fatigue and Reliability Analysis of Unidirectional GFRP Composites under Rotating Bending Loads," http://dx.doi.org/10.1177/0021998303037004680, 37(4), pp. 317–331.

33(13), pp. 1258–1275.

- [6] Sakin, R., and Ay, I., 2008, "Statistical Analysis of Bending Fatigue Life Data Using Weibull Distribution in Glass-Fiber Reinforced Polyester Composites," Mater. Des., 29(6), pp. 1170–1181.
- [7] Abdallah, M. H., Abdin, E. M., Selmy, A. I., and Khashaba, U. A., 1996, "Reliability Analysis of GFRP Pultruded Composite Rods," Int. J. Qual. Reliab. Manag., 13(2), pp. 88–98.
- [8] Harris, B., 2003, "A PARAMETRIC CONSTANT-LIFE MODEL FOR PREDICTION OF THE FATIGUE LIVES OF FIBRE-REINFORCED PLASTICS," Fatigue Compos., pp. 546–568.
- [9] Acitas, S., Aladag, C. H., and Senoglu, B., 2019, "A New Approach for Estimating the Parameters of Weibull Distribution via Particle Swarm Optimization: An Application to the Strengths of Glass Fibre Data," Reliab. Eng. Syst. Saf., 183, pp. 116–127.
- [10] Naresh, K., Shankar, K., and Velmurugan, R., 2018, "Reliability Analysis of Tensile Strengths Using Weibull Distribution in Glass/Epoxy and Carbon/Epoxy Composites," Compos. Part B Eng., 133, pp. 129–144.
- [11] Teimouri, M., Hoseini, S. M., and Nadarajah, S., 2013, "Comparison of Estimation Methods for the Weibull Distribution," http://dx.doi.org/10.1080/02331888.2011.559657,